

De Aquatische Werkgroep

Het HoekscheWaards Landschap (HWL) is zeer actief in de Hoeksche Waard en telt meer dan 1500 leden. De club heeft tientallen werkgroepen waaronder diverse biologische veldwerkgroepen. Zoals altijd worden vogels, vlinders en planten ruimschoots bekeken, maar waarnemingen onder het wateroppervlak in sloot en kreek kregen weinig tot geen aandacht. Curieus voor een eiland dat voor een groot deel bestaat uit water. Dat water en land onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, leek een opmerking uit een fictieboek. In het voorjaar van 2011 werd een langgekoesterde wens werkelijkheid. Het Hoekschewaards landschap werd een werkgroep rijker.

Enkele geïnteresseerden staken daarom de koppen bij elkaar en formuleerden een aantal kernvragen. Een van de belangrijkste vragen die zij stelden was: "Waarom zijn sommige delen van krekken op het oog zo schoon en vol met slootleven en waarom is dat bij andere delen van eenzelfde kreek niet het geval?" Voor de hand ligt het antwoord van de vervuiling door de landbouw. Maar is het wel zo eenvoudig? En wat is dat dan, een vieze sloot? Wat is vervuiling eigenlijk? Lokaal was er niemand die een antwoord op deze en andere vragen van het groepje kon beantwoorden en daarmee was de "Aquatische Werkgroep" geboren. Contact met Anemoon en RAVON volgde. De werkgroep draait nu nog op enkele vrijwilligers maar is van plan in 2012 vaste maandelijkse excursies te organiseren om meer mensen te enthousiasmeren voor biologisch onderzoek onder de waterspiegel.

Bij de werkgroepleden leeft de gedachte dat schoning (het uitbaggeren en kroosvrij maken) van krekken en sloten veel meer impact heeft op de fauna dan voorheen gedacht. Visueel lijkt het er op dat sloten meer dan vijf jaar nodig hebben om te herstellen

Zwanenmossel (Foto: Theo Schuurmans)

van deze "broodnodige" ingreep. Oppervlaktewateren worden in de praktijk doorgaans eens in de zes jaar geschoond. Als de herstelperiode echt zo lang blijkt te zijn als wordt vermoed, dan moeten we toch anders gaan schonen, willen we de onderwaterfauna beschermen.

Bijvoorbeeld: In de Hoeksche Waard komt de bittervoorn algemeen voor. Elders in het land is dit anders. De bittervoorn en de zwanenmossel (*Anodonta cygnea*), maar ook de schildersmossel (*Unio pictorum*) hebben een bijzondere

Janus Verkerk aan het werk (Foto: Theo Schuurmans)

relatie. Het vrouwtje van de bittervoorn legt haar eieren in de mantelholte van de mossel. Het mannetje kiest hiervoor één specifieke mossel uit die hij verdedigt tegen andere mannetjes. Bij schoning worden mosselen massaal met de modder uit het water gehaald en op de kant gedeponeerd. Zelfs als de bittervoorn niet direct wordt bedreigd door de schoningsactie dan wel indirect door het wegvissen van de mossels. Zeker gedurende de voortplantingsperiode!

Om echte conclusies te trekken over het wel en wee van het leven in onze sloten moeten we inventariseren. Altijd moeilijk,

want het water is koud en het animo gering. Daarnaast is het determineren van jonge vissen in het veld niet altijd even eenvoudig. Toch zullen wij er alles aan doen om een overzicht te krijgen van wat er zich afspeelt in onze sloten en kreken van de Hoeksche Waard. Als je wilt deelnemen aan onze werkzaamheden, neem dan contact op met Theo Schuurmans (aquatischhw@gmail.com of 0651-051688).

Theo Schuurmans

Een nieuw record in Steenwijkerland

In de gemeente Steenwijkerland is in een ondiepe plas een zeer zeldzame kwabaal (*Lota lota*) gevangen. Het exemplaar was ruim 71 cm groot en is daarmee een nieuw Nederlands lengterecord. Het dier was door zijn beweeglijkheid, omvang en gladde huid onmogelijk te hanteren. Kwabalen zijn in Nederland zeer zeldzaam geworden en worden zelden groter dan 65 cm aangetroffen. Het tot nu toe grootste geregistreerde exemplaar in Nederland had een lengte van 70 cm. Dit exemplaar werd in 1894 in het Friese Terkaple gevangen. Kwabalen van deze lengte moeten echter voor beroepsvissers in de eerste helft van de vorige eeuw geen unicum zijn geweest. In Nederland was de kwabaal vóór 1950 in zowel stromende als stilstaande wateren een algemene soort. Tegenwoordig is de soort door aantasting van haar habitat in veel watersystemen sterk achteruit gegaan of al geheel verdwenen. De kwabaal houdt er een bijzondere levenswijze op na. Deze nachttactieve kabeljauwachtige paait midden in de winter, in Nederland tegen het eind van december tot medio februari. De recente kwabaalvangst werd overdag in een plas op een diepte van 1 m gedaan. Van kwabalen is bekend dat ze aanzienlijke afstanden kunnen overbruggen op zoek naar geschikt paaihabitat. Vermoedelijk was ook dit exemplaar onderweg en werd het kortstondig tijdens zijn paaimigratie verstoord.

In 2009 is een genetisch onderzoek opgestart. Daarom is ook van de kwabaal uit Steenwijkerland genetisch materiaal verzameld. Door een goede registratie en verdergaand onderzoek wordt meer inzicht verkregen in de verspreiding en genetische diversiteit van de kwabaal(populaties) in Nederland.

Jeroen Bosveld

Een van de mooie kleurvormen van de kwabaal (Foto: Jeroen Bosveld)

Kwabaal van 71 cm uit Steenwijkerland (Foto: Jeroen Bosveld)